

Є. М. Корнеєва

ст. викл.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ГАЛУЗІ АРХІТЕКТУРИ

Нині в Україні охорона архітектурних об'єктів культурної спадщини реалізується переважно на підставі Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини [1], інших конвенцій ЮНЕСКО та Ради Європи, тому розкриття їх правових норм національними законодавчими актами, їх ратифікація і імплементація у національне законодавство сприятимуть належній охороні та збереженню культурної спадщини нашого народу.

Сучасне пам'яткоохоронне законодавство України знаходиться у стадії активного реформування. Так, 01.02.2016 було схвалено та прийнято «Довгострокову стратегію розвитку української культури – стратегію реформ» [2], яка являє собою базовий документ у системі національного законодавства, що регулює правовідносини в сфері охорони об'єктів культурної спадщини в галузі архітектури. У 2018 р. Міністерством культури України була розроблена та прийнята Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини [3], у якій вказані ключові проблеми у зазначеній сфері, та наводяться загальні принципи, завдання і напрями її втілення.

В рамках зазначеної реформи було прийнято ряд новел, та внесено зміни у діючі нормативні акти, які регулюють відносини щодо охорони архітектурної культурної спадщини. Так, 30.06.2020 набрав чинності для України Другий протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 р. [4], який регламентує процедуру по удосконаленню захисту культурних цінностей як у мирний час, так і у разі збройного конфлікту на окупованій території. Постановою Кабінету Міністрів був затверджений «Порядок визначення категорій пам'яток» [5], Міністерством культури України затверджено «Порядок обліку об'єктів культурної спадщини» [6], були створені нові центральні органи виконавчої влади – Державна інспекція культурної спадщини України та Державна служба охорони культурної спадщини України [7].

Важливим кроком у виконанні взятих Україною міжнародних зобов'язань буде прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» (щодо збереження пам'яток культурної спадщини, внесених до Списку всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)» (Законопроект № 1553) [8], спрямований на підвищення відповідальності у сфері охорони культурної спадщини, у якому передбачається утворення спеціальних органів управління пам'ятками всесвітньої спадщини, створення інституту наглядових рад за діяльністю органів управління об'єктами всесвітньої спадщини із залученням експертів міжнародної організації ICOMOS, представників органів місцевого самоврядування, власників і користувачів архітектурних пам'яток. Окремо зазначимо, що в цьому законопроекті контроль та відповідальність зберігаються за Кабінетом Міністрів України та Міністерством культури та інформаційної політики України.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» потребує нагальних змін через доповнення його розділом про особливості управління об'єктами, включеними до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, у відповідності до рекомендацій міжнародних нормативно-правових актів, які були ратифіковані Україною упродовж 2019 р.

Останнім часом значна частина архітектурних об'єктів культурної спадщини була приватизована, як наслідок нині виникають проблеми у зв'язку з неналежним виконанням власниками обов'язків із збереження таких пам'яток. На нашу думку, при вирішенні питання щодо передачі права власності на архітектурні об'єкти культурної спадщини вкрай необхідно враховувати можливість забезпечення майбутнім власником необхідного рівня фінансування та збереження такого об'єкта. Вказана підстава є головною умовою передачі у власність такого об'єкта. Оскільки якщо власник архітектурного об'єкту культурної спадщини не може забезпечити його збереження, а в деяких випадках громадський доступ (або інші умови, заявлені власником при передачі майна), то держава або територіальна громада отримує право примусового викупу. Тому необхідно на законодавчому рівні посилити відповідальність власників за стан збереження цих об'єктів, відновити механізм безоплатного повернення (наприклад, у разі створення загрози руйнування) таких об'єктів у державну або комунальну власність.

Чинне законодавство не містить спеціальних норм про відповідальність органів публічної влади за неналежне здійснення права власності на архітектурні об'єкти культурної спадщини, які знаходяться у державній або комунальній власності. На думку автора, найбільш вдалим рішенням даного питання є передача пам'ятки місцевого значення з державної чи комунальної власності в приватну, за допомогою приватизації, однак, якщо об'єктом є

пам'ятник архітектури національного значення, необхідно застосовувати інститут державно-приватного партнерства.

Отже, необхідними умовами забезпечення охорони архітектурних об'єктів культурної спадщини в даний час є вдосконалення державної політики на основі реформи пам'яткоохоронного законодавства, всебічного врахування складу і стану об'єктів культурної спадщини, сучасних соціально-економічних умов розвитку суспільства, реальних можливостей органів влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, інших осіб, особливостей національно-культурних традицій народу України та інших чинників.

Список використаної літератури

1. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини : Міжнародний документ від 16.11.1972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (дата звернення: 01.11.2020).
2. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80?find=1&text=2018> (дата звернення: 01.11.2020).
3. Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини : Міністерство культури України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245358162 . (дата звернення: 01.11.2020).
4. Другий Протокол до Гаагської конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року : Міжнародний документ від 26.03.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99 (дата звернення: 01.11.2020).
5. Про затвердження Порядку визначення категорії пам'яток : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 452. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2019-%D0%BF> (дата звернення: 01.11.2020).
6. Про внесення змін до Порядку обліку об'єктів культурної спадщини : Наказ Мінкультури України від 27.06.2019 № 501. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-19> (дата звернення: 01.11.2020).
7. Про затвердження положень про деякі центральні органи виконавчої влади у сфері культури та внесення змін до Положення про Міністерство культури, молоді та спорту України : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2019-%D0%BF> (дата звернення: 01.11.2020).
8. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» (щодо збереження пам'яток культурної спадщини, внесених до Списку всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53045 (дата звернення: 01.11.2020).